Sessió 'Democràcies en perill'
Anne Applebaum i Miguel Trías
XXXV Reunió Cercle d'Economia
30/05/2019

"Està en crisi la democràcia perquè estem avorrits d'unes tecnocràcies en què només ens barallem per veure com ens gastem el PIB?"

La periodista i historiadora Anne Applebaum, guanyadora del Premi Pulitzer el 2004, presentada per Miguel Trías, Vocal de la Junta Directiva del Cercle d'Economia, va iniciar la seva intervenció apuntant que, tot i que els dubtes sobre la democràcia es remunten a l'antiga Grècia, les que s'aboquen sobre nosaltres en l'actualitat presenten un element nou: "l'haver aflorat en alguns dels més grans i més rics països d'Europa".

En contra dels que van presagiar el 1989 el final de la història, avui "les visions de la democràcia a Europa són molt ambivalents", com acredita que, per exemple, a Suècia, només un 60% dels nascuts a partir de 1980 considerin essencial viure en una democràcia.

Applebaum va descartar a més que l'origen d'aquest posar en qüestió sigui únic, ja que està produint-se "a països sense problemes econòmics, com Polònia, o en altres que, o bé compten amb una llarga tradició d'immigració, com el Regne Unit, o als que directament no emigra ningú, com Hongria".

L'autèntic fil conductor de tota aquesta desafecció democràtica és, en canvi, allò al que la ponent es va referir com el "costat fosc de la globalització", que fa que avui en dia molta gent percebi que les democràcies han fracassat i que alguns es preguntin si "potser els xinesos saben alguna cosa que nosaltres desconeixem".

Applebaum: *"Allò que amenaça la democràcia avui en dia no és ni l'odi a l'estranger ni el rebuig al comerç internacional: és que les persones senten que han perdut el control i que els seus líders no són tan poderosos com creien; un temor que, a més, és cert"*

El canvi tecnològic com a font d'ansietat col·lectiva

Applebaum va abordar a continuació el paper clau de la tecnologia en aquesta deriva antidemocràtica assenyalat que "en les dues dècades transcorregudes des de la irrupció de l'iPhone en les nostres vides, portar a la butxaca un microordinador ha canviat com ens relacionem entre nosaltres però, també, amb la política". A més, "l'amenaça d'un futur en què robots i algoritmes suplantin els treballadors i en què els cotxes es condueixin sols ha generat una enorme ansietat col·lectiva".

En contrast amb aquests temors fundats, les institucions semblen avui més lentes que mai, en tant que "el cicle de campanyes, vot i formació de coalicions pot portar mesos en un moment en què, amb prémer un botó, podem tenir un taxi o menjar a la porta de casa en qüestió de minuts".

Les institucions multinacionals com la Unió Europea es perceben com encara més lentes, i això encoratja coses sense sentit com que "el Regne Unit voti abandonar-la per 'recuperar el control' i en canvi s'enfonsi en una de les majors crisis institucionals de la seva història".

"És la informació, idiota"

Anne Applebaum va enquadrar també el perill que corren actualment les democràcies en "els canvis en l'accés a la informació, derivats per exemple pel debilitament dels gran diaris i cadenes televisives dels països avançats", que, malgrat les seves imperfeccions, estaven compromesos amb el *fact checking* i amb l'interès general i "creaven la possibilitat d'una conversa nacional al voltant d'un únic debat".

Applebaum: *"Avui no hi ha ni debats ni narratives comuns, i no és que hi hagi diferents opinions, és que directament cada un explica fets diferents -cosa que polaritza la població i generalitza la desconfiança cap a la política"*

Aquesta creixent desinformació es veu agreujada per com s'articula la conversa política a Internet, on "l'anonimat permet defugir qualsevol responsabilitat sobre el que es diu".

Cap a una nova croada

En l'últim bloc de la seva intervenció, Applebaum va recuperar el cèlebre comentari de George Orwell sobre el *Mein Kampf* de Hitler, en el qual l'escriptor britànic va afirmar que els progressistes i els demòcrates infravaloraven l'atracció de la guerra, la revolució, el conflicte modern i el canvi. "De vegades creiem que les persones només volen tranquil·litat, seguretat i

l'absència del dolor, però, almenys intermitentment, desitgen lluita, sacrifici, tambors, banderes i desfilades de lleialtat", una afirmació que va conduir a la ponent a preguntar-se si potser el que passa avui en dia és que estem avorrits d'unes democràcies tecnocràtiques en què només ens barallem per veure com ens gastem el PIB.

La solució a aquesta diferència de velocitat entre els canvis socials i tecnològics i les evolucions democràtiques pot trobar-se, segons Applebaum, en la pròpia tecnologia. "El moviment Operation Libero a Suïssa està fent servir les mateixes estratègies digitals que el populisme de dretes, i també estan recorrent a elles molts partits verds o xarxes d'activistes".

No obstant això, la ponent va trobar a faltar que aquestes iniciatives aïllades "no conformin xarxes internacionals, perquè si la inseguretat és internacional, també ho haurien de ser les seves solucions".

Applebaum va considerar igualment necessari "obrir un debat europeu i transatlàntic sobre si s'hauria de regular Internet, sense caure naturalment en la censura, però plantejant, per exemple, si hauríem de limitar en part l'anonimat". També és important "replantejar les campanyes i la forma en què votem, i perfeccionar el capitalisme occidental per evitar que el 10% del PIB mundial estigui repartit per diversos paradisos fiscals".

Xina i el moviment polític més interessant i radical de l'última dècada

A l'espai dedicat al col·loqui, la ponent va reiterar que cada vegada que s'ha produït una revolució en l'àmbit de la informació s'han desencadenat enormes canvis polítics. "La impremta va acabar, per exemple, amb la dominació de l'Església Catòlica i va provocar guerres i divisions a Europa, mentre que la invenció de la ràdio va ser capitalitzada en la seva arrencada sobretot per Hitler i Stalin".

Applebaum: *"Encara que alguns països comencin a sentir la temptació d'emmirallar-se a la Xina, es tracta d'un país capitalista en la seva superfície en el qual, si furgues una mica més, trobes coses molt lletges."*

Preguntada sobre la Xina, Applebaum va recomanar als països "no emmirallar-s'hi", per ser un país capitalista en la seva superfície en el qual es produeixen, però, "greus casos de manca de llibertat i d'explotació". La ponent va apuntar a més que es tracta segurament de l'única nació que ha sabut "posar les xarxes socials al servei de l'autocràcia".

Interpel·lada sobre si Europa ha de mantenir-se unida, la ponent ho va considerar una obvietat, però va trobar a faltar més veus com la de Macron, "capaç de posar en valor la necessitat de comptar amb institucions, fronteres i amb una estratègia de defensa comunes en un moment en què els Estats membres només es pregunten què fa la UE per ells".

A manera de tancament, Applebaum va considerar que "el moviment polític més interessant i radical de l'última dècada és, sens dubte, el Moviment 5 Estrelles italià: és millor que no manegi teu país, però marca el camí de com ha de ser la política a partir d'ara -un treball col·laboratiu que, formulat en positiu, podria conformar una xarxa de feministes, ecologistes, activistes pels drets civils… ".